

Hereus de l'autotune: la música urbana als Països Catalans

Repassem en profunditat el panorama de la música urbana en català amb noms com 31 FAM, P.A.W.N. Gang, Bad Gyal, Lildami, Flashy Ice Cream, Jazzwoman o Pupil·les, entre d'altres

31FAM | Arxiu

Les músiques urbanes són una nova forma d'expressió, una revolució musical que ha trencat amb estils precedents tant pel fa a l'estètica com a la sonoritat, i fins i tot per la seva forma d'autogestió. Es tracta d'una nova etiqueta, aparentment tan àmplia com difusa, que s'ha obert pas a còpia d'actitud i orgull generacional, que en molts aspectes beu de referents immediats com el hip-hop i en altres és més trencadora; una escena que ha sorgit del carrer, lluny dels conservatoris i les oficines de la indústria musical, i d'aquí ve l'encant i la credibilitat de què gaudeix entre els adolescents que l'han adoptat com a marca diferencial i la fan caminar amb pas ferm cap al *mainstream*.

Video: <https://www.youtube.com/watch?v=cib26xCU2mo>

Les anomenades músiques urbanes no són una etiqueta tancada que es pugui definir amb facilitat, però representen estils que la gent jove ha fet seus i que abasten del rap al trap, passant pel reggaeton i el dancehall... Hi ha qui arrufa el nas i ho menysprea perquè té poc a veure amb

la música... Molts d'aquests, per cert, reivindiquen amb orgull les batalletes de quan eren punks i escandalitzaven els més grans. Cal reformular i redefinir les relacions entre públics, artistes i mitjans. Ha canviat de manera radical la forma d'accedir i de consumir la música enmig d'un oceà d'estímul i una ingent quantitat d'informació abocada a través de les xarxes socials i les plataformes de streaming. Les noves formes van vinculades a processos digitals i audiovisuals de producció, composició, posada a escena i difusió que trenquen amb els estereotips que teníem apresos de les generacions anteriors.

No són músiques ni bones ni dolentes en si; com la resta, poden ser horroroses o fer tocar el cel, i són un canal perfectament vàlid per transmetre tota mena de missatges. No cal abraçar-les incondicionalment, però convé tenir el màxim respecte pels joves, deixar-se de prejudicis i parar l'orella a l'asfalt dels barris. Perquè aquesta és una revolució que, com altres d'anteriors, ha vingut per quedar-se. Això és el que expliquen amb les seves cançons, i també amb les músiques i el seu discurs empoderat, els protagonistes d'aquest número especial de la revista Enderrock: **P.A.W.N. Gang, Bad Gyal, 31 FAM, Flashy Ice Cream, Jazzwoman, Lildami, Tesa, Pupil·les, Tribade...** tenen la veu i, amb la seva mera existència, desmenteixen aquell tòpic tronat que diu que el català no serveix per a segons quines músiques.

Video: <https://www.youtube.com/watch?v=cF5ErekZVBA>

Els trapers de casa no són com els d'Atlanta. No neixen als barris marginals de la ciutat, sinó als barris gentrificats, i en lloc de gravar clips en polígons foscos i amb uns cotxes de luxe, ho fan a la cuina, entre la nevera, el microones i els fogons de gas. Comparteixen, però, la passió per la caixa de ritmes Roland TR-808, amb la qual es va desenvolupar la sonoritat pròpia del gènere del trap al llarg de la dècada dels 2000, així com una actitud vital de la qual s'ha publicat abundant dissertació filosòfica.

Els vallesans **31 FAM**, per exemple, ja han enregistrat dos àlbums o mixtapes, *Tr3tze* (Delirics, 2019) i *Valhalla* (Vol. 1) (Delirics, 2020), del qual ja preparen la segona entrega per a final d'any. Tot i que facturen temes de sonoritat cent per cent traper ("Mala o buena" o "Rip hoe"), també inclouen el reggaeton com un dels estils indispensables del seu ventall de possibilitats musicals ("Valentina"). Al capdavant, fer trap no entén d'idiomes ni de temàtiques. La banda de Sabadell canta en català, castellà i anglès sobre ambients festius i de celebració, alhora que reflexiona sobre relacions sexoafectives sanes ("de com et conec, de com et vull lliure de la vida que vam construir, de les coses que et feien riure" a "Balada 17") o dedica cançons a les dones de les seves vides, les àvies ("Digue'm iaia com es veu des d'allà dalt" a "A Letter 2 Grandma").

El vocalista del grup, **Kid Pi**, assegura que per a ells és important ser fidels al que els agrada i no fer només el que la indústria musical reclama. De fet, ho exemplifica amb la cançó "Frosti Flakes": "En aquest tema ens va semblar guai parlar de la producció musical en cadena fent una metàfora al·legòrica als *Frosti Flakes*, que són uns cereals molt populars produïts de manera massiva. Amb aquesta idea volem expressar que hem arribat fins on som fent la nostra història, cantant en català i amb la música urbana, sense ser part de la indústria. La cançó celebra el fet de sortir del sistema perquè és així com el sistema avança en realitat".

Video: <https://www.youtube.com/watch?v=v3qaY6W6oQM>

Reggaeton a la sopa

El reggaeton no és un domini exclusiu d'altres mercats com la música llatina. De fet, ja és un dels estils musicals de més èxit entre els adolescents a Catalunya. Tal com manifesta el *hit* "Yo perreo sola" del porto-riqueny **Bad Bunny**, el reggaeton no és tan dolent com ens diuen. Aquest gènere d'origen sud-americà s'ha infiltrat en el panorama de les músiques urbanes d'arreu del món i ha convençut artistes d'orígens tan diversos com **Gerard Quintana (Sopa de Cabra)** a "Marina" (2009) o el grup osonenc **Oques Grasses** a la "Cançó de l'aire" (2019).

Raperes consolidades com **Pupil·les** han virat la identitat cap a aquesta sonoritat amb temes com "V", "Domini màgic" i "Bàilatelo sola", així com la cantant d'Almussafes **Tesa** ho ha fet a "La matança de Tesa" del seu disc *Rural* (Halley Records, 2019). Aquests són clars exemples de com

les cançons a base de reggaeton també poden contenir una perspectiva de gènere, així com una mirada LGTBI+ que no negui cap identitat ni que subordini l'amor a l'heteropatriarcat. La MC d'Aldaia **Jazzwoman** ("Pa' la discoteca") o el reconvertit en duet barceloní **Tribade** ("The L Nail") també són grans expertes a llançar temes amb els quals es pot celebrar una bona sessió de twerk, un estil de ball que es basa en moviments pelvians que fan rebotar els glutis al ritme de la música.

Video: <https://www.youtube.com/watch?v=womAwDKkl6E>

Sobre el més que polèmic estigma del gènere musical en parlava la rapera valenciana en una entrevista a l'Enderrock d'abril del 2020: "Hi ha un estigma al voltant del reggaeton perquè la majoria de cançons són de contingut masclista. Però això depèn dels ideals de cada persona i de què vol transmetre cada artista; jo voldria canviar eixe tipus de lletres. M'agrada molt el reggaeton i pense que es pot millorar". També la integrant de **Tribade**, Masiva Lulla, diu que la inclusió de sonoritats com l'afrotrap o el reggaeton a la seva música és causada pel fet que consideren que "la música ha d'evolucionar, volem defugir el purisme del rap".

Les músiques urbanes i estils com el reggaeton, criminalitzat per l'ús que n'han fet alguns músics reconeguts mundialment a través de lletres masclistes, ha subvertit les convencions i està demostrant que, impulsat per altres músics compromesos i conscients de la seva responsabilitat, és possible moure el cul sense deixar de banda valors propis com, per exemple, la lluita feminista. L'accés a una sexualitat femenina activa que impliqui visibilitzar, per exemple, la masturbació entre dones (?Ella se corta las uñas por mí, me tiene loca desde que la ví' a "The L Nail") o prendre la iniciativa (?Quiero que te quedes conmigo, quiero que me comas el toto' a "Tra") igualment passa pel tipus de música que consumim.

El pussy k mana

L'artífex internacional de les músiques urbanes a Catalunya és **Bad Gyal**, vinculada a l'origen del trap en català i amb un peu ficat al reggaeton -com diu a la cançó "Tra" als versos ?¿Por qué me siento mal? Lo que necesito es perrear, es lo único que me hace olvidar'-, però sobretot immersa en el dancehall. La cantant de Vilassar de Mar va gravar el 2016 els dos temes en català "Indapanden" i "Pai" -que han assolit un xifra rècord de 8 milions de visites a Youtube-, i a final del mateix any ja escalava més enllà de l'escena nacional amb "Fiebre", un èxit de 24 milions de visualitzacions que va marcar des de llavors la seva trajectòria i la va vincular al segell nord-americà Interscope, que comparteix amb estrelles com **Billie Eilish** o **Lana del Rey**. El seu major èxit ha estat la col·laboració del 2019 amb **Omar Montes** ("Alocao"), a punt d'assolir els 40 milions de clics.

Video: <https://www.youtube.com/watch?v=wJJeZvdlx4E>

L'autoproclamada ?*El pussy k mana*? fa anys que se sent atrapada per la fusió de les músiques urbanes i, tot i que se l'ha classificada com una artista de trap, ella ja expressava el 2017 en una entrevista a Enderrock que la fascinava el gènere del dancehall: "Els meus referents són les noies jamaicanes que s'agafen del cony quan ballen, i això és el que m'agrada. Potser n'hi ha que miren quatre hores al dia vídeos de gent que toca la trompeta, doncs a mi m'agraden els de les noies que ballen".

Al principi de la trajectòria com a cantant, Alba Farelo va vincular-se a l'escena de trap en català que lideraven col·lectius com la **P.A.W.N. Gang** -van facturar junts temes tan populars com "Bandulés"-, però aviat es va desmarcar de la línia i va decantar-se a un estil més proper als ritmes caribenys i al reggaeton. A la darrera mixtape que va llançar, *Worldwide Angel* (Puro Records, 2018), va incloure el tema "Yo sigo iual", l'únic en llengua catalana des dels seus orígens, que parla precisament de la importància de tornar a casa quan ets a dalt de la piràmide de l'èxit. Per la seva banda, la cançó "Zorra", un dels últims llançaments de l'artista, envia un missatge de sororitat feminista: ?Cada día una chica nueva y tú no sabes ser fiel/ ¿Cómo tú tienes tanta cara de pedirme que vuelva?/ Yo ya no estoy pa' tu mierda'.

Video: <https://www.youtube.com/watch?v=SWwRGz0mb0w>

Una escena mainstream

És un fet comprovable. Ha passat històricament amb altres estils originalment marginals i ara torna a passar: el panorama de les urbanes s'expandeix com a mainstream. Aquells que rodaven quatre imatges dins una cuina ara graven videoclips de vint-i-un botons en pistes d'esquí o es posen mallots daurats als escenaris de grans festivals on abans no tenien ni cabuda. L'estiu del 2019, per exemple, **Lildami** i els seus fidels escuders **Emotional Goku** i **Sr. Chen** van obrir la segona jornada del festival Cruïlla amb acompanyants del rap estatal com **Natos y Waor** i **Ayax y Prok**, i les darreres edicions del festival Primavera Sound a Barcelona s'han omplert d'artistes provinents de les músiques urbanes com la catalana Rosalia, referent de la fusió urbana mundial, o internacionals com **J. Balvin** i **Yung Beef**, igual com ha fet el Sónar amb la mateixa **Rosalía** o **Cecilio G**.

Video: <https://www.youtube.com/watch?v=q5xloeG4uVI>

De fet, aquest 2020 el raper Damià Rodríguez havia organitzat el festival Maleducats previst per al 18 de juliol a la seva ciutat, Terrassa, una cita centrada a fer brillar el bo i millor del gènere amb destacats noms d'aquí com **Lil Russia**, **Lauren Nine**, **31 FAM** o **Flashy**, i de fora com Wos, Trueno o Sara Socas, que finalment s'ha hagut d'ajornar a causa de la pandèmia de la Covid-19. Alguns dels representants més destacats de l'escena urbana catalana també estaven convidats a participar als cartells dels principals festivals d'estiu: **Jazzwoman** i **Lildami**, per exemple, al Canet Rock, o **31 FAM** i **The Tyets** a l'Acampada Jove de Montblanc.

L'escena de músiques urbanes als Països Catalans suma adeptes cada dia que passa i veu créixer la seva representació en segells discogràfics especialitzats com Delirics, dirigit per Albert López, que fa tres anys va fixar **31 FAM** i va ser la primera companyia a fer una clara aposta per les urbanes, amb el suport de l'empresa management Suricat i sota el paraigua de Picap. El catàleg s'ha ampliat a la **P.A.W.N.** i **Flashy**, i ja prepara nous fitxatges, igual com altres discogràfiques (Halley Supernova, Propaganda pel Fet!, Luup Records, Guspira Records, New Beats o Satélite K) que estan a l'aguait dels nous artistes. Així mateix, hi ha entitats com L'Afluent, que fomenta i difon l'escena musical urbana a sales de Barcelona i treballa amb una trentena de col·lectius. Queda clar que no hi ha cap altra escena que estigui més de moda entre la generació adolescent que les músiques urbanes. Ara només cal fugir de les etiquetes que diuen que només pots tenir una identitat, sense manies a l'hora de parlar tal com raja i d'experimentar la sonoritat sense límits estilístics.

Video: https://www.youtube.com/watch?v=M3Ay9WMoI_Q